

Rett og urett

Spalten omhandler juridiske forhold av betydning for leger. Ideer og innlegg sendes tidsskriftet@legeforeningen.no

Legers forvalteransvar for pasientjournaler

Leger som driver egen virksomhet, har ved flytting av praksis i utgangspunktet rett til å ta med seg journaler som han/hun har skrevet om sine pasienter. Et avklarende brev fra Helse- og omsorgsdepartementet og en prinsipiell, viktig kjennelse fra Høyesterett gir svar på flere spørsmål knyttet til legers forvalteransvar for pasientjournaler.

Helselovgivningen gir rammer for behandling av pasientopplysninger. Dette gjelder både dokumentasjonsplikt, rett til journalinnsyn og bestemmelser om vern mot spredning av opplysningene. Det har imidlertid knyttet seg en del usikkerhet til hvilke regler som gjelder i forbindelse med at en lege flytter ut av en gruppepraksis. I løpet av 2006 ble det gitt flere avklaringer knyttet til denne problemstillingen. Helse- og omsorgsdepartementet besvarte i mars 2006 flere spørsmål fra Legeforeningen angående dette temaet. Nylig har Høyesterett i en kjennelse gitt enkelte rettslige avklaringer av prinsipiell betydning (1).

Avklaringer fra departementet

Legeforeningen ba høsten 2005 Helse- og omsorgsdepartementet om en avklaring av rettstilstanden vedrørende rett og plikt til overføring og sletting av pasientjournaler ved skifte av fastlege og flytting fra gruppepraksis. I sitt svar datert 21.3. 2006 bekreftet departementet Legeforeningens oppfatning om at opprinnelig fastlege har rett, men ikke plikt, til å beholde en kopi av journalen når pasienten skifter fastlege (jf. journalforskriften § 15 første ledd). Departementet presiserte at forutsetningen er at journalen ikke lagres «lenger enn det som er nødvendig for å gjennomføre formålet med behandlingen av helseopplysningene», jf. helseregisterloven § 27 og personopplysningsloven § 28. Ønsket om å beholde dokumentasjon med tanke på mulig tilsynssaker, kontroll av takstbruk eller erstatningssøksmål o.l. må kunne sies å dekkes av ett av flere formål med journalen og vil være tilstrekkelig til å begrunne rett til fortsatt lagring hos tidligere fastlege. Behovet for å beholde det enkelte eksemplar må likevel, ifølge departementet, vurderes konkret ut fra reglene i de ovennevnte lover.

Departementets brev ga også en avklaring når det gjelder fastlegens rett til å ta med journaler for pasienter på egen liste ved

flytting av praksisen. Dette slår departementet fast at legen har rett til.

Når det gjelder journalopplysninger for pasienter som ikke står på den utflyttende leges fastlegeliste, men som vedkommende likevel har behandlet, mener departementet at legen kan ta med en kopi av journalopplysningene så vidt det gjelder opplysninger han/hun selv har ført. Det gjelder også tidligere opplysninger som legen var kjent med og som har direkte sammenheng med og stor betydning for vurderingen av legens egne journalnotater. Tilsvarende må andre leger i gruppepraksisen som har behandlet pasienter på fastlegelisten til den utflyttende legen, kunne beholde kopier av sine journalnedtegnelser. Departementet mener imidlertid at de respektive parter ikke skal ha rett til å få med seg eller beholde komplett versjon av en journal som ikke i hovedsak er ført av dem selv. Det er hensynet til etterprøvnbarhet av legens virksomhet, ikke hensynet til behandling av pasienten, som ligger bak denne retten. Av den grunn presiserer departementet atplikten til å oppbevare disse opplysningene skjermet fra annet personell i virksomheten skjerpes.

Kjennelse i Høyesterett

Høyesterett avsa 25.10. 2006 en viktig kjennelse vedrørende retten til pasientjournaler i forbindelse med flytting av legevirksomhet fra Akersgaten legesenter i Oslo (1). Saken gjaldt en lege som inngikk en samarbeidsavtale med legesenteret. Legen skulle drive sin næringsvirksomhet i senteret, både som allmennlege og som bedriftslege. I den forbindelse tok han med seg ca. 2 400 pasientjournaler og la disse inn i det elektroniske journalsystemet. Legen sa i 2005 opp samarbeidsavtalen med senteret før ordinær utløpstid. Han krevde i den forbindelse at pasientjournaler for hans listepasienter, samt journaler og notater knyttet til andre pasienter han hadde undersøkt og

behandlet, ble overført hans nye arbeidsted. Journalene som ble krevd overført, var både knyttet til allmennlegevirksomheten og til virksomheten som bedriftslege. Det var kun pasientopplysninger legen selv hadde skrevet som ble krevd overført, og i de aktuelle journalene var det ikke foretatt nedtegnelser av andre leger.

Senteret nektet legen å ta med seg journalene. Overfor Høyesterett argumenterte de for at en utlevering ville være i strid med forutsetningene bak helselovgivningen. Det ble særlig vist til pasientrettighetsloven § 3-6 og retten til vern mot spredning av opplysninger. Senteret hevdet at lagmannsretten kun hadde lagt hensynet til legen til grunn når retten kom til at pasientjournalene skulle «tilhøre og forvaltes» av ham. Det ble hevdet at samtykke fra pasientene måtte innhentes før overføring. Det ble videre hevdet at en overføring ville svekke mulighetene for å få tilgang til eldre journalopplysninger for pasienter som ikke fulgte med legen og forble på senteret.

Høyesterett kom til at helsepersonellovens bestemmelser om taushetsplikt tilsa at legen tok med seg pasientjournalene. I kjennelsen uttaler Høyesterett at taushetsplikten overholdes best ved at den som har taushetsplikt, også forvalter opplysningene. Høyesterett verner her om den konfidensialitet og det tillitsforhold som må være til stede mellom lege og pasient.

Avgjørelsen innebærer at en lege ved flytting av praksis i utgangspunktet har rett til å ta med seg journaler som vedkommende har skrevet om sine pasienter. Det er en forutsetning at legen driver egen virksomhet. Er legen for eksempel ansatt ved et sykehus, kan han/hun selvsagt ikke ta med seg journalene. Legens forvalteransvar for pasientjournalene omfatter ifølge kjennelsen også pasienter som var formidlet via bedriftshelsetjenesten der legesenteret

hadde kontrakt med bedriftene. Kjennelsen fra Høyesterett innebærer at det var legen som skulle forvalte også disse pasientjournalene. Kontraktforholdet mellom legesenteret og virksomheten som kjøpte bedriftshelsetjenester, fikk ingen betydning for dette spørsmålet.

Høyesterett bemerket at hensynet til pasienter som kommer til Akersgaten legesenter etter at journalene er overført til den utflyttede legen, vil kunne ivaretas ved at senteret lager en liste over hvilke journaler som er overført til legen. Dette innebærer en rettslig avklaring. Man kunne tenke seg en rettsstilstand hvor også slike opplysninger, dvs. navn på tidligere pasienter tilknyttet senteret, skulle slettes av hensyn til taushetsplikten. Kjennelsen fra Høyesterett innebærer at det er tillatt å utarbeide og oppbevare lister med pasientenes navn med angivelse av hvor journalen er overført.

Når det gjelder den såkalte sikringsgrunn i denne typen saker, har avgjørelsen vært rettsavklarende. Krav til sikringsgrunn innebærer i saker som denne, dvs. ved midlertidig forføyning, at legen ikke bare må sannsynliggjøre at han/hun hadde krav på journalene, men også at det var fare for skader m.m. dersom han/hun ikke raskt fikk tilgang til journalene. Lagmannsretten la vekt på at det er viktig at taushetsbelagt informasjon er underlagt slik kontroll som fastsatt i lovgivningen, og at det på den bakgrunn var svært uheldig at legen var avskåret fra umiddelbar kontroll over journalene. Legen kunne også risikere å være uvitende om vesentlige opplysninger dersom han ikke hadde journalene. Dette medførte at kravet om sikringsgrunn var oppfylt. Høyesterett kom til at dette var korrekt lovforståelse. En naturlig tolking av avgjørelsen må være at det som hovedregel vil være slik at der legen kan sannsynliggjøre at han/hun har krav på journalene, vil mer eller mindre automatisk også kravet til sikringsgrunn være oppfylt. Dette er en viktig prinsipiell avklaring, idet Oslo byfogdembete i sin tid kom til et annet resultat på dette punkt.

Vurderinger

Hva som skjer med pasientjournalene i forbindelse med at en lege flytter ut av en

gruppepraksis, er ofte blitt betegnet som et spørsmål om eiendomsretten til pasientjournaler. Dette er etter vår oppfatning misvisende og kan gi inntrykk av at pasienten mister kontrollen over personlige opplysninger av sensitiv karakter. Etter vår oppfatning er det mer betegnende å tale om et forvalteransvar i disse tilfellene. Avgjørelsen fra Høyesteretts kjæremålsutvalg gir støtte for dette synspunktet.

Både avklaringene fra Helse- og omsorgsdepartementet og kjennelsen fra Høyesterett viser at forvalteransvaret for pasientjournaler reguleres på bakgrunn av tre grunnleggende hensyn. For det første hensynet til taushetsplikten og vern mot spredning av pasientopplysninger. Dette tilsier at duplikater skal begrenses i størst mulig utstrekning. Videre står behandlingshensynet sentralt og tilsier at pasientjournalen er tilgjengelig for den lege som mest sannsynlig vil opprettholde en behandlingsrelasjon til pasienten. Endelig innebærer uttalen fra Helse- og omsorgsdepartementet at hensynet til etterfølgende kontroll av legens virksomhet er av betydning. Det siste innebærer en rett til å beholde journalnedtegnelser man selv har utført.

Avklaringene fra departementet og kjennelsen i Høyesterett viser at det kan være behov for presiseringer i regelverket vedrørende forvaltning av pasientjournaler. Det er her tale om forhold som det er naturlig å regulere i journalforskriften.

Lars Duvaland

lars.duvaland@legeforeningen.no

Frode Solberg

Den norske lægeforening
Postboks 1152 Sentrum
0107 Oslo

Oppgitte interessekonflikter: Ingen

Litteratur

1. Høyesteretts Internett-sider. Saken gjelder leges begjæring om midlertidig forføyning for å få utlevert pasientjournaler. Sak nr 2006/597. <http://www.hoyesterett.no/news/5795.asp> (19.2.2007).

Manuskriptet ble mottatt 31.1. 2007 og godkjent 21.2. 2007. Medisinsk redaktør Petter Gjersvik.